

1821-1945

ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ

334
DH
21.452

ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

$$\frac{57}{DH} = 21.452$$

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΟΡΤΗ ΕΠΙ ΤΗ, ΕΘΝΙΚΗ, ΕΠΕΤΕΙΩ,

25ης ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Διοργανουμένη υπό των: «Μορφωτικοῦ Συλλόγου Ἑλληνίδων Κυριῶν» καὶ «Φοιτητικοῦ Συλλόγου Πατρῶν», τῇ συμπράξει τοῦ «Σώματος Ἑλληνίδων Ὁδηγῶν» καὶ τῆς Χορωδίας Πατρῶν ὁ «Ὁρφεύς»

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ
κ. ΝΙΚΟΥ Ϊ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

1. "Ὡρα 3.45' : «**Δέξαι στὸ πνεῦμα**» Καμιλιέρη. Χορωδία
2. "Ὡρα 3.55' : **Τὸ ἱστορικὸν τῆς κηρύξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως** (ὁμιλία κ. Θ. Τσαούση, φοιτητοῦ).
3. "Ὡρα 4.10' : **Ἑλληνικοὶ χοροί.**

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ 5 ΛΕΠΤΩΝ

4. "Ὡρα 4.25' : «**Σαράντα παλληκάρια**», «**Δαρέλα**» (Δημῶδη. Χορωδία).
5. "Ὡρα 4.30' : **Πανηγυρικὸς τῆς 25ης Μαρτίου 1821** (ὁμιλία κ. Δ. Πλέσσα, Ταγματάρχου).
6. "Ὡρα 4.50' : **Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν»** (ἀπαγγελία ὑπὸ τῆς δίδος Λ. Μενοῦνου).
7. "Ὡρα 5 μ.μ. : Ζῶσα εἰκῶν : «**Ἡ Ἀποθέσις τῆς Ἑλλάδος**».

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Διευθυντὴς Χορωδίας κ. *Θεοχάρης*.

Οἱ Ἑλληνικοὶ χοροὶ ἐκτελοῦνται ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ «*Μορφωτικοῦ Συλλόγου Ἑλληνίδων Κυριῶν*» καὶ τοῦ «*Σώματος Ἑλληνίδων Ὁδηγῶν*».

25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

ΑΝΑΣΤΗΤΩ ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΚΟΡΠΙΣΘΗΤΩΣΑΝ ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΟΥ

.... « 'Αναστήτω τὸ Ἔθνος καὶ διασκορπισθῆτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ »...

Τὰς λέξεις αὐτὰς τοποθετεῖ ἡ λαϊκὴ παράδοσις εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Π. Π. Γερμανοῦ κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην στιγμὴν τῆς κηρύξεως τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν πλατεῖαν Ἀγίου Γεωργίου τῆς Πόλεως μας.

.... « 'Αναστήτω τὸ Ἔθνος »...

Ἀναφωνεῖ ὁ Ἱεράρχης... Καὶ διὰ μέσου ἑνὸς καὶ πλείον αἰῶνος ἡ φωνὴ του ἔρχεται πρὸς Αὐτὸ μὲ τὴν ἰδίαν ἐν-
τασιν καὶ τὴν αὐτὴν δύναμιν, μὲ τὴν ὁποῖαν ἤχησεν ὡς
ἐγερτήριον σάλπισμα κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου 1821... Ἐρ-
χεται καὶ εἰσχωρεῖ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἐθνους, ὡς ἀν-
θροσκευτικὴ ἐντολὴ, πηγάζουσα ἀπὸ τὰ Ἄδυστα τῶν Ἀδύ-
των Του, ὡς ἀν ἀπαρβίαστος ὑποθήκη, ἀντλουμένη ἀπὸ
τὴν ἱερὰν Κιβωτὸν τῶν πεπρωμένων Του. Καὶ τὸ παρά-
στημα τοῦ Ἱεράρχου εἶναι πάντοτε ἐνώπιον τῶν ὀφθαλ-
μῶν Του μὲ τὴν ἰδίαν ὑποβλητικότητά καὶ τὴν ἰδίαν
ἀκατανίκητον γοητείαν, μὲ τὴν ὁποῖαν περιεβάλλετο κατὰ

τὴν ὥραν τὴν πλήρη ἐξάρσεως καὶ μυσταγωγίας, καθ' ἣν
Τὸ ἐκάλει εἰς Ἀνάστασιν ἐκ νεκρῶν.

Ἱστορικὴ πράγματι στιγμή! Στιγμὴ πραγματώσεως
τῶν Ἑθνικῶν ὀνείρων τεσσάρων αἰώνων δουλείας.

Ἕνας λαὸς διαθέτων τὸ ἐνδοξώτερον παρελθόν, βρον-
τοφωνεὶ διὰ στόματος ἑνὸς ὑπερόχου Ἱεράρχου του, ὅτι
εἶναι προτιμώτερος εἰς ἔντιμος θάνατος ἀπὸ μίαν ἄτιμον
Ζωὴν, διακηρύττει μὲ ἔμφασιν καὶ ἀκλόνητον πίστιν, ὅτι
ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὸ αὐτὸ ἔμβλημα, ὅπερ διέθετε κατὰ
τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς του: « Ἐλευθερία ἢ Θάνατος ».

Ἕνας λαὸς δέσμιος μὲ βαρείας ἀλύσους, ἀλλ' ἐλευ-
θερος τὴν σκέψιν καὶ τὸ φρόνημα, ἐγείρεται διὰ νὰ θραύσῃ
τὰς ἀλύσους αὐτάς, αἵτινες ἐχαλκεύθησαν ἀπὸ τὰς
δυνάμεις τοῦ Σκότους καὶ τῆς Βίας.

Ἐγείρεται, διὰ νὰ ἀποδείξῃ διὰ τῆς ἡρωϊκῆς του στά-
σεως, ὅτι ποτὲ ἢ σκοτεινὴ ὕλη δὲν δύναται νὰ κατισχύσῃ
τοῦ ἐλευθέρου Πνεύματος καὶ τῆς Ἠθικῆς!...

« Ἀναστήτω τὸ Ἔθνος »..

Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς στεντορίας αὐτῆς φωνῆς, ρίγος
φρικιάσεως διέτρεξε τὴν ἐπιφάνειαν ὀλοκλήρου τῆς Γῆς.
Μία φωνὴ γνώριμος ἠκούετο καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν Μήτηρα
τῆς Οἰκουμένης. Μία φωνὴ δηλοῦσα, ὅτι ἐπέστη ἡ στιγμή,
καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς, τὸ αἰώνιον καὶ ἀνέσπερον φῶς τῆς Ἰδέας
ἐπανέρχεται εἰς τὸ προσκηνίον τῆς Ἱστορίας, διὰ νὰ συνε-
χίσῃ τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον τὴν ἔταξε διὰ μέσου τῶν
αἰώνων τὸ ὑψηλὸν Πεπρωμένον.

Ἐκτοτε παρήλθεν αἰὼν καὶ τέταρτον τοῦ αἰῶνος.
Ἀλλ' ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν δύναται πλέον νὰ ἐκρίζωθῃ ἀπὸ
τὴν καρδίαν τοῦ Ἑθνους, διότι συνυφαίνεται μὲ τὴν
Ζωὴν του.

Ἀλλ' οὐ μόνον σήμερον. Καὶ εἰς τὸ μέλλον, κατὰ
μῆκος ἀτέρμονος χρόνου, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν γῶνίαν αὐτὴν
τῆς Γῆς θὰ ἐκτρέφονται Ἑλληνικαὶ καρδίαι καὶ ἐφ' ὅσον
οἱ Πανέλληνες θὰ γεννῶνται καὶ θὰ ἀποθνήσκουν μὲ τὸ
δραμα τῆς Ἑλλάδος, ἡ φωνὴ τοῦ Ἱεράρχου, ἡ κραυγὴ
του, ὁ παλμός του:

« Ἀναστήτω τὸ Ἔθνος » θὰ προξενῇ κύματα ἐνθου-
σιασμοῦ, ρίγη συγκινήσεως θὰ ἀποβαίνῃ αἰώνια πηγὴ
ἐμπνεύσεως διὰ τὸ παρόν καὶ διὰ τὸ μέλλον τοῦ Γένους.

ΘΟΥΡΙΟΣ

(Ἀπόσπασμα)

Ὡς πότε, παλικάρια, νὰ ζῶμεν στὰ στενά,
μονάχοι σὰν λιοντάρια, στὲς ράχες, στὰ βουνά;
Σπηλιές νὰ κατοικῶμεν, νὰ βλέπωμεν κλαδιά,
νὰ φεύγωμ' ἀπ' τὸν κόσμον, γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά;
Νὰ χάνωμεν ἀδέλφια, πατρίδα καὶ γονεῖς,
τοὺς φίλους, τὰ παιδιά μας, κι' ὅλους τοὺς συγγενεῖς;
Κάλλιο 'ναι μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
παρὰ σαράντα χρόνους σκλαβιά καὶ φυλακὴ.

Τί σ' ὠφελεῖ κι' ἂν ζήσης, καὶ εἶσαι στὴ σκλαβιά;
Στοχάσου πὼς σὲ ψαίνουν καθ' ὥρα στὴ φωτιά.
Βεζύρης, δραγουμάνος, ἀφέντης κι' ἂν σταθῇς,
ὁ τύραννος ἀδίκως σὲ κάνει νὰ χαθῇς.
Δουλεύεις ὅλη μέρα εἰς ὅ,τι κι' ἂν σοῦ πῇ,
κι' αὐτὸς πασχίζει πάλιν τὸ αἷμα σου νὰ πιῇ.

Ἐλᾶτε μ' ἓνα ζῆλον σὲ τοῦτον τὸν καιρὸν
νὰ κάμωμεν τὸν ὄρκον ἐπάνω στὸν Σταυρόν.
Σὰς κράζει ἡ Πατρίδα, σὰς θέλει, σὰς πονεῖ,
ζητᾷ τὴν συνδρομὴν σας μὲ μητρικὴ φωνή.
Συμβούλους προκομμένους μὲ πατριωτισμὸν
νὰ βάλωμεν εἰς ὅλα νὰ δίδουν ὁρισμὸν.
Ὁ νόμος νᾶναι ὁ πρῶτος καὶ μόνος ὁδηγὸς
καὶ τῆς πατρίδος ἓνας νὰ γίνῃ ἀρχηγός.
Γιατὶ ἡ ἀναρχία ὁμοιάζει τῇ σκλαβιά
νὰ ζῶμεν σὰν θηρία εἰν' πῶς σκληρὴ φωτιά.

[Ἐτυπώθη τὸ πρῶτον τὸ 1797]

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΔΙΑΤΡΟΦΗ

ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΡΑΙΟΣ

"ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,"

Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Είναι αναντίρρητον, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις καὶ κατ' ἀκολουθίαν αὐτῆς ἡ Ἐθνικὴ Παλιγγενεσία, δὲν θὰ ἐπραγματοποιούντο ἐάν δὲν κατεβάλλετο ἐκ τῶν προτέρων συστηματικὴ προσπάθεια συνενώσεως ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ συστηματοποιήσεως τῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν προσπαθειῶν. Τὸ ἔργον τῆς τοιαύτης συνενώσεως καὶ συστηματοποιήσεως ἀνέλαβεν ἡ «Φιλικὴ Ἐταιρεία», ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ ἀγῶνος.

Πρόδρομος τῆς «Φιλικῆς Ἐταιρείας» ὑπῆρξεν, ὡς ἐσχάτως ἀπεκαλύφθη μία ἀνάλογος προσπάθεια ἀναληφθεῖσα εἰς Παρισίους κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ τοῦ μεγάλου Φιέλληνο Σουαζὲς ντὲ Γκουφιέ, πρῶτῳ Πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας ἐν Κωνί, τοῦ Γρηγορίου Ζαλὺκη καὶ τοῦ πρίγκηπος Δ. Κομνηνοῦ. Οἱ ἀνωτέρω ἱδρυσαν μυστικὴν ἐπαναστατικὴν Ἐταιρείαν ὑπὸ τὸν ἀθῶον τίτλον «Ἑλληνόγλωσσον Ξενοδοχεῖον» μὲ σκοπὸν τὴν ὀργάνωσιν ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων, διὰ μίαν ἀποφασιστικὴν ἐπανάστασιν. Ψυχὴ τῆς Ἐταιρείας ὑπῆρξεν ὁ Γρ. Ζαλὺκης μυσταγωγικῶς κληθεὶς Ξενοδόχος. Ἡ Ἐταιρεία διεδόθη εὐρέως, διέθετε δὲ μυστικὸν κώδικα ἀναγνώρισεως καὶ διάρθρωσιν βαθμῶν. Οἱ Ἐταῖροι ἔφερον δακτύλιον, καλούμενον χρυσόβουλλον, φέρον δύο χεῖρας ἠνώμενας καὶ τὰ γράμματα Φ.Ε.Δ.Α. ἤτοι: «Φιλίας Ἑλληνικῆς, Δεσμός Ἄλυτος». Ἡ Ἐταιρεία διελύθη μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Ἡ Ἰδέα ὅμως εἶχε ριφθεῖ καὶ τὸ νεαρὸν μέλος τοῦ Ἑλληνογλώσσου Ξενοδοχείου» Ἀθ. Τσακάλωφ, ἐπέστρεφεν εἰς Ρωσίαν μὲ τὴν ἀπόφασιν, νὰ συνεχίσῃ βαδίζον εἰς τὰ ἴδια ἔχρη μὲ τοὺς ἐν Παρισίοις μυσταγωγούς.

Οὕτω προέκυψε τὸ 1814 εἰς Ὁδησσὸν ἡ «Ἐταιρεία τῶν Φιλικῶν».

Οἱ τρεῖς ἱδρυταὶ «Ξάνθος», «Σκουφᾶς» καὶ «Τσακάλωφ». Οἱ παριστάμενοι συμβολικῶς διὰ τῶν γραμμάτων ΑΒ, ΑΓ καὶ ΑΔ ἐπενόησαν θαυμασίαν ὀργάνωσιν τῆς Ἐταιρείας. Ἐνεφάνιζον ἑαυτοὺς ὡς ἐκπροσώπους μίαν μυστηριώδους Ἀνωτάτης Ἀρχῆς, διατελούσης ἐν κρυπτῷ, ἥτις ἀφίνετο νὰ ὑποτίθεται, ὅτι ἦτο ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας. Τοῦτο ἐγένετο εὐκόλως πιστευτόν, διότι ἀνταπεκρίνετο εἰς τὸν μύχιον πόθον τοῦ Ἔθνους. Οἱ μουσόμενοι εἰς τὴν «Ἐταιρείαν», τὰ σήματα καὶ αἱ μέθοδοι τῆς ὁποίας εἶχον ὡς φαίνεται ληφθῇ ἀπὸ τὸν Τεκτονισμόν, κατετάσσοντο εἰς τρεῖς βαθμοὺς: τὸν τοῦ **ποιμένης**, τὸν τοῦ **ιερέως**, καὶ τὸν τοῦ **συστημένου** ἢ **ἀδελφοποιητοῦ**. Ὑπῆρχον ἐπίσης καὶ δύο στρατιωτικοὶ βαθμοί: ὁ τοῦ **ἀφιερωμένου** καὶ ὁ τοῦ **ἀρχηγοῦ τῶν ἀφιερωμένων**. Οἱ μουσόμενοι ἐδίδον ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου φοβερὸν ὅρκον.

Ἡ Ἐταιρεία κινούμενη δραστηρίως, ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Ν. Σκουφᾶ δὲν ἤργησε νὰ λάβῃ τεραστίαν ἐξάπλωσιν καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Ἰδιαιτέρως ἀποφασιστικὰ ὑπῆρξαν τὰ ἔτη 1819—1820, ὁπότε τὸ κέντρον τῆς Ἐταιρείας μετεφέρθη εἰς Κων/πολιν καὶ ὁπότε αὕτη διεδόθη εὐρύτατα εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα.

Προεστοί, ἔμποροι, ὀπλαρχεγοί, ἀπλοὶ γεωργοί, ἱερεῖς καὶ ἱεράρχαι εἶχον ἀποτελέσει τεραστίαν στρατίαν, ἐτοίμην νὰ ριφθῇ εἰς τὸν ὑπὲρ ὅλων ἀγῶνα.

Οἱ πρῶτοι τρεῖς ἀπόστολοι αὐτῆς ηὐξήθησαν εἰς δώδεκα καὶ ἱδρύθησαν ἀπανταχοῦ τοπικαὶ Ἐφορίαι διὰ τὴν συγκέντρωσιν χρημάτων καὶ πολεμοφοδίων καὶ τὴν ἐν γένει διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος. Ἡ σκέψις τῶν Φιλικῶν ἦτο νὰ συνενώσουν ὅλους τοὺς Βαλκανίους εἰς ἓν κίνημα κατὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ ὄνειρον τοῦ Ρήγα. Τοῦτο δὲν κατέστη δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ. Κατέστη δυνάτον νὰ ἐνωθοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀνεξαρτήτως τάξεως καὶ περιουσίας καὶ κατέστη ἐπίσης δυνατόν νὰ αἰσθανθῇ ἑαυτὸν, ἐν τῇ ἐνώσει του, ἀρκούντως ἰσχυρόν ὁ Ἕλληνας, ὥστε νὰ ἀποτολμήσῃ τὸν Ἀγῶνα ἐκεῖνον, ὅστις ἀπέβη ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Δόξα Του εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ

Ἐπῆρξε μία στιγμή, τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως, καθ' ἣν οἱ κορυφαῖοι τῆς Φιλικῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐφαίνοντο διστακτικοί. Αἱ πιθανότητες τῆς ἀποτυχίας καὶ αἱ ἐντεῦθεν συνέπειαι διὰ τὸ μέλλον τῆς Φυλῆς ἐσταθμίζοντο ἀπὸ τοὺς ὀξυνουστάτους πολιτικοὺς ἡγέτας τῆς Πελοποννήσου, διεφαίνετο δὲ σαφῶς ὅτι ὑφίστατο ἀνάγκη ἀναβολῆς τοῦ κινήματος. Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν καταφθάνει εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ Γρηγόριος Δικαῖος. Ἡρᾶτο κατὰ τύπους μὲν ὡς Πατριαρχικός ἑξαρχος, εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Ὑψηλάντου νὰ κινήσῃ τὴν ἐπανάστασιν. Καὶ τὸ ἔπραξε. Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἄνευ αὐτοῦ ἡ ἐπανάστασις ἀφεύκτως θὰ ἀνεβάλετο. Ἰδοὺ οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ τοῦ ταξιδίου τοῦ Παπαφλέσσα.

Ὁ Δικαῖος ἔφθασεν εἰς τὴν Ὑδραν εἰς τὰς 20 Δεκεμβρίου 1820. Συνεσκέφθη μετὰ τῶν προεστώτων, ἐκ μέρους τῶν ὁποίων συνήντησε δισταγμοὺς καὶ ἀμφιβολίας. Τότε ἐστράφη πρὸς τοὺς πλοίαρχους. Κατέστρωσε μετὰ τοῦ Οἰκονόμου τὰ σχέδια ἐνὸς κινήματος, δι' οὗ θὰ ἐξηναγκάζοντο οἱ προεστοὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς ἀμφιβολίας καὶ νὰ κινήσουν τὰ σκάφη διὰ τὸν ἀγῶνα. Ἀπὸ τὴν Ὑδραν διαπεραιώνεται εἰς Σπέτσας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πελοπόννησον, ἔνθα σπεύδει νὰ καλέσῃ εἰς τὰς 26 Ἰανουαρίου 1821 τὸ μεγάλης σημασίας συνέδριον τῆς Βοστίτης. Ἐκεῖ δίδεται μεγάλη μάχη μὲ τούς συντηρητικούς.

Ὁ Παπαφλέσσας ὁμιλεῖ φλογερῶς. Εἶναι ἀκράτητος διότι πιστεύει εἰς τὴν νίκην τοῦ ἔθνους του. Αἱ ἀποστροφαὶ τοῦ ἔμειναν ἱστορικαί: "Ἄν δὲν ὀπλοφορήσουν οἱ λαοὶ πῶς θὰ μάθουν νὰ γεμίζουν ὅπλα; Καὶ ἂν δὲν πολεμήσουν πῶς θὰ λάβουν πείραν πολεμικῆν; Τελικῶς παρὰ σῦρει τοὺς πάντας μὲ τὰς ἀπόψεις του. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Ἐπανάστασις ἔχει οὐσιαστικῶς κηρυχθῇ. Μετὰ τὴν Βοστίσαν ἀνέρχεται πρὸς τὰ Καλάβρυτα, ὅπου

Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ

συνεννοείται με τόν όπλαρχηγόν Σολιώτην, νά κτυπηθοῦν οἱ Τοῦρκοι όπωσδήποτε καί ἄνευ τῆς γνώμης τῶν Προεστών.

Γενικῶς ἀπό ὅπου διέρχεται δημιουργεῖ τοιοῦτον κύμα ἐνθουσιασμοῦ καί ἐπαναστατικῆς διαθέσεως, ὥστε δικαίως ἀπεκλήθη ἀπό ἕναν βιογράφων του ὁ «**Μπουρλοτιέρης τῶν ψυχῶν**».

ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ο Π. Π. ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΟΡΚΙΖΕΙ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΙΣΤΑΣ

Εύρισκόμεθα εἰς τὰς 10 Μαρτίου. Εἰς τὸ ἱστορικὸν μοναστήριον τῆς Ἁγίας Λαύρας γίνεται σύσκεψις. Ἀποφασίζεται ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος. Λαμβάνουν μέρος οἱ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ὁ Ἀσημάκης καὶ Ἀνδρέας Ζαΐμης, ὁ Ἀσημάκης Φωτήλας καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Μία μόνη εἶναι ἡ σκέψις των, ἓν μόνον τὸ καθῆκον των: Ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἀμέσως ἀποφασίζουν τὴν ἐπανάστασιν. Μετὰ ταῦτα ἕκαστος λαμβάνει τὸν δρόμον του καὶ τὴν ἀποστολὴν του. Ἐκαστος παίρνει μαζί του καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός κατευθύνεται εἰς Νεζερά καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κατέρχεται εἰς τὰς Πάτρας. Τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς στιγμὴν οἱ Σωτήριος Θεοφάροπουλος, Ν. Σολιώτης, Ι. Παπαδόπουλος καὶ οἱ Βασίλ. καὶ Νικόλ. Πετμεζαῖοι, μὲ ἓνα μικρὸ κανόνι ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Λαύραν καὶ μὲ τὴν χρυσοκέντητη εἰκόνα τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καταλαμβάνουν τὰ Καλάβρυτα. Εἶναι 24 Μαρτίου 1821.

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἀγωνιστῶν καὶ τοῦ λαοῦ ὑψώνει εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῆς Πόλεως μας τὸν σταυρὸν καὶ ὀρκίζει τοὺς ἀγωνιστάς. Ἡ στιγμὴ εἶναι ἱερή. Ρίγη συγκινήσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ κατέχουν τοὺς ἀγωνιστάς. Καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ἱερότητα τῆς στιγμῆς μία μόνη φωνὴ ἀκούεται «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος» «Καλὴ ἀνάστασις παιδιά». «Καὶ σὴν Πόλιν νὰ δώσῃ ὁ Θεός». Ἡ ἐπανάστασις ἔχει κηρυχθῇ. Ἀμέσως συντάσσεται ἔγγραφον πρὸς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπισημοποιεῖ τὴν ἐπανάστασιν.

Δὲν μένει τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον ἡ τήρησις τοῦ ὅρκου. Τοῦ ὅρκου τὸν ὁποῖον τόσον πρόθυμα ἔδωσαν καὶ τόσον πιστὰ ἐτήρησαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὀρκισθέντων πολεμιστῶν.

Ο ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1943

ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ
ΤΟΥ κ. ΔΗΜ. ΛΑΓΑΡΗ

...Τί κι' ἂν τὸ ἐπίσημο τῆς ἡμέρας δὲν χαιρετίστηκε μὲ κανονιὲς ἀπ' τὸ παλὸν Βενετσιάνικο κάστρο τῆς Πάτρας; Τί κι' ἂν στὶς ἐπάλξεις τοῦ δὲν κυματίζει περήφανη ἡ γαλανόλευκη;...

...Τὸν ἀνδριάντα τοῦ σεπτοῦ Ἱεράρχου, στὰ Ψηλαλῶνια, δὲν τὸν βρῆκαν ἡ πρῶτες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου τῆς σήμερινῆς ἡμέρας, μὲ πλημμυρισμένο τὸ βᾶθρο τοῦ ἀπὸ στεφάνια δάφνης... Ἕνα μικρὸ λουλούδινο στεφάνι, ποῦ τοῦ ρίχτηκε τῇ νύχτα ἀπὸ μερικά θαρραλέα χέρια, κομματιασμένο καὶ καταμαδημένο κείτεται τώρα σὲ 2—3 μέτρα ἀπόστασι καὶ μαρτυράει τὸ νυχτερινὸ εὐλαβικὸ κι' ἐπικίνδυνο μαζί ἐγγχείρημα...

...Ἡ Μητρόπολις πανηγυρίζει τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου... Στὸ τέλος τῆς λειτουργίας, ἀπ' τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ τῆς ἐκκλησίας, πρὸς τὸ ἱερό, μιά φωνὴ γιομάτη ζωντάνια, διακόπτει τὴ σιγὴ ποῦ πρὸ ὀλίγου εἶχε ἀποκάστα-
θῇ μετὰ τὸ τέλος τοῦ «Δι' εὐχῶν τῶν Ἀγίων...»

—Ζήτω ἡ Ἑλλάς! Ζήτω ἡ Νίκη!

Δονοῦνται ἡ ψυχὲς ἀπὸ ἐνθουσιασμό καὶ συγκίνησι μαζί καὶ ἄθελά τους τὰ χεῖλη ὄλων ἐπαναλαμβάνουν τὴ ζητωκραυγὴ. Κανεὶς δὲν κινεῖται νὰ φύγῃ καὶ τὰ βλέμματα στρέφουν πρὸς τὰ δεξιὰ ἀπ' ὅπου ἀκούστηκε ἡ πρώτη φωνή. Σεβασμὸς καὶ τιμὴ. Τῇ θέσι αὐτῇ ἔχουν οἱ ἀνάπηροι, οἱ ἥρωες καὶ μάρτυρες μαζί τοῦ τελευταίου Ἑλληνικοῦ ἔπους...

...Καὶ ἐνῶ τὰ βλέμματα ὄλων εἶναι στραμμένα μὲ σε-

βασμό πρὸς αὐτούς, ἡ γλυκεῖα μελωδία τοῦ ὕμνου τῆς Λευτερίᾳς ἀρχίζει. Ἡ καρδιὴς πλημμυρίζουν ἀπὸ μιᾶ ἱερῇ κι' ἀπερίγραπτη συγκίνησι, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ σκέψι φτερουγίζον σὲ κόσμους ποθητοὺς καὶ τὰ χεῖλη ὄλων, σὰν ἐνὸς ἀνθρώπου, τραγουδοῦν τό: «Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι...» Κανέννας δισταγμός. Καμμιά κίνησι δὲν βεβηλώνει τίς ἱερὲς στιγμές. Καὶ μόνον μερικά θερμὰ δάκρυα αὐλακώνουν τὰ πρόσωπα τῶν περισσοτέρων καὶ μεταμορφώνουν τὸ «εἶνε τους» σὲ ἰδέα...

...Τελείωσε ὁ ὕμνος κι' ἀρχίζει ἡ ἔξοδος ἀπ' τὸ ναό... Σὲ μιὰ στιγμή ἄκρα σιγὴ ἀπλώνεται στὸ δρόμο. "Ολοὶ παραμερίζουν κι' ἐμφανίζονται βγαίνοντας τελευταῖοι οἱ ἀνάπηροι, οἱ τραυματὰ καὶ τὰ θύματα...

...Καὶ τώρα πιά σχηματίζεται θαρραλέα, κάτω ἀπ' τὰ μάτια τῶν Ἰταλῶν, μιὰ ἀσυνήθιστη κι' ἀπερίγραπτα συγκινητικὴ πομπή: Προηγεῖται ἓνας νέος 25—30 χρονῶν μὲ κομμένα καὶ τὰ δυὸ πόδια, πού τὸν σέρνει μὲ τὸ καροτσάκι του μιὰ μαυροφορεμένη κοπέλλα ὥς 18 χρονῶν. Ἔρχονται κατόπιν σὲ μιὰ τετράδα 4 λεβεντόκορμα παιδιὰ, μὲ κομμένα ἐπίσης καὶ τὰ δυὸ πόδια, περπατώντας μὲ ξυλοπόδαρα καὶ μπαστούνια. Ὑστερα οἱ ἄλλοι τραυματίες καὶ ἀνάπηροι ἔχοντας πλάι τους τὰ θύματα τοῦ πολέμου. "Ολοὶ παραμερίζουν νὰ περάσουν οἱ ἥρωες τοῦ 1940—41. Τοὺς ἀναγνωρίζουν τὸ προβάδισμα καὶ ἀκολουθοῦν αὐτοί, ἐνῶ μερικὲς φωνὲς διασταυροῦνται: «Στὴν πλατεῖα, στὴν πλατεῖα»...

...Ἀλλὰ σπᾶνε σὲ διάφορα σημεῖα τίς ζῶνες καὶ τρέχοντας ἀπάνω στὴν πλατεῖα γιὰ ἓνα εὐλαβικὸ προσκύνημα τοῦ Ἐθνεγέρτη Ἱεράρχη, γονατίζουν μπρὸς στὸ βάθρο τοῦ ἀνδριάντος, τραγουδώντας τὸ «Σὲ γνωρίζω...»

Στιγμές κάτι περισσότερο ἀπὸ ἱερές...

...Μόλις ἔχει τελειώσει ἡ πρώτη στροφὴ τοῦ ὕμνου. Στὴν ἱερώτερη στιγμή τοῦ: «Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Λευτεριά», καταφθάνουν οἱ βέβηλοι καὶ μανιασμένοι πού δὲν πρόλαβαν τὴν ἐκδήλωσι πού φοβόταν, πετᾶνε τὴ μάσκα τοῦ πολιτισμοῦ κι' ἀποκαλύπτεται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἡ πραγματικότης. Ὁ ὑποκόπανος τῶν ντουφεκιῶν τους ἀρχίζει ἀλύπητα κι' ἀδιάκριτα τὴ δρᾷσι του χτυπώντας ἀναπήρους ὅπου τύχη...

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΠΙΣΗΜΟΤΕΡΩΝ ΑΓΓΛΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

1. ΡΙΧΑΡΔΟΣ ΤΖΩΡΤΖ

Ἀποφάσε τῆς Γ.΄ ἐν Τροιζῆνι Συνελεύσεως διωρίσθη Ἀρχιστράτηγός τῶν κατὰ ξηρὰν Ἑλληνικῶν δυνάμεων. Ὡς ἀρχηγός τοῦ στρατοπέδου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἐπέτυχε τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀπέθανε ἐν Ἀθήναις τὴν 9ην Μαΐου 1873.

2. ΘΩΜΑΣ ΓΟΡΔΩΝ

Ἐκ τῶν πρώτων φιλελλήνων, οἱ ὅποιοι ἔσπευσαν ἅμα τῇ κηρύξει τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διωρίσθη Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Πελοποννήσου.

3. ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ ΒΛΑΚΙΕΡ

Γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίνῳ Φιλελληνικοῦ Κομιτάτου. Προέκάλεσε τὴν ὕλικὴν ἀρώγην Ἀγγλῶν κεφαλαιούχων διὰ τὸν Ἀγῶνα.

4. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΑΒΝΕ·Υ· ΑΣΤΙΓΞ

Ἐφθασεν εἰς Ἑλλάδα τὴν 3ην Ἀπριλίου 1822. Πρώτος κυβερνήτης τοῦ πολεμικοῦ «Καρτερία». Ἐτραυματίσθη θανάσιμως κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βασιλαδίου καὶ ἀπέθανε τὴν 20ὴν Μαΐου 18.8.

5. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΝΝΙΝΓΚ

Ὡς Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸ 1823 ἀνεγνώρισεν ἐπίσημως τὴν Ἐπαναστατικὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος. Τὸ 1827 ἐρριψε πρώτος τὴν ἰδέαν τῆς ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος.

6. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΘΩΜΑΣ ΚΟΧΡΑΝ

Ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Μάρτιον τοῦ 1827 ὡς ἀρχηγός τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου.

7. ΑΡΘΟΥΡΟΣ ΟΥΕΛΛΙΓΚΤΩΝ

Πρωθυπουργός τῆς Ἀγγλίας, συνηγορήσας θερμῶς ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων.

8. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΔΗΝ

Υπέγραψε τὰ πρώτα, μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, σχετικὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα πρωτόκολλα. Ἰδρυτὴς ἐν Ἀγγλίᾳ τῆς «Ἀθηναϊκῆς Λέσχης».

9. ΚΟΜΜΟΔΟΡΟΣ ΧΑΜΙΛΤΩΝ

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος, παρέσχε τεραστίας ὑπηρεσίας εἰς αὐτόν, ὑπηρετῶν ὡς ἀρχηγός μοίρας εἰς τὰ Ἑλληνικά ὕδατα.

Λόρδος ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΟΡΔΩΝ ΒΥΡΩΝ

Ὁ μέγας λυρικός τῆς Ἀγγλίας καὶ ὁ μέγιστος τῶν Εὐρωπαίων Φιλελλήνων. Προσέφερε τεραστίας υπηρεσίας εἰς τὴν Ἐπανάστασιν καὶ τέλος τὴν ζωὴν του, ταφεὶς τὴν 19ην Ἀπριλίου 1824 ἐν Μεσολογγίῳ.

Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

(Ἀποσπάσματα)

1

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή·
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὕψη
ποῦ με βία μετράει τὴ γῇ

2

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαίρε, ὦ, χαίρε, Ἐλευθεριά!

78

ὦ τρακόσιοι! σηκωθείτε
καὶ ξανάλθετε σ' ἐμᾶς·
τὰ παιδιά σας θελ' ἰδῆτε
πόσο μοιάζουνε με σᾶς.

141

•Παλικάρια μου! οἱ πολέμοι
γὰ σᾶς ὅλοι εἶναι χαρά,
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

142

Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακρίνει
κάθε δύναμη ἐχθρική·
ἀλλ' ἀνίκητη μιὰ μένει
ποῦ τὲς δάφνες σας μαδεῖ.

143

Μία, ποῦ ὅταν ὥσάν λύκοι
ξανάρχóστενε ζεστοί,
κουρασμένοι ἀπὸ τὴν νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

144

Ἡ Διχόνοια, ποῦ βαστάει
ἓνα σκῆπτρο ἢ δολερή·
καθενὸς χαμογελάει,
πάρ' το, λέγοντας καὶ οὐ,

145

Κεῖο τὸ σκῆπτρο, ποῦ σᾶς δείχνει
ἔχει ἀλήθεια ὠραία θωριά.
Μὴν τὸ πιάστε, γιατί ρίχνει
εἰςὲ δάκρυα θλιβερά».

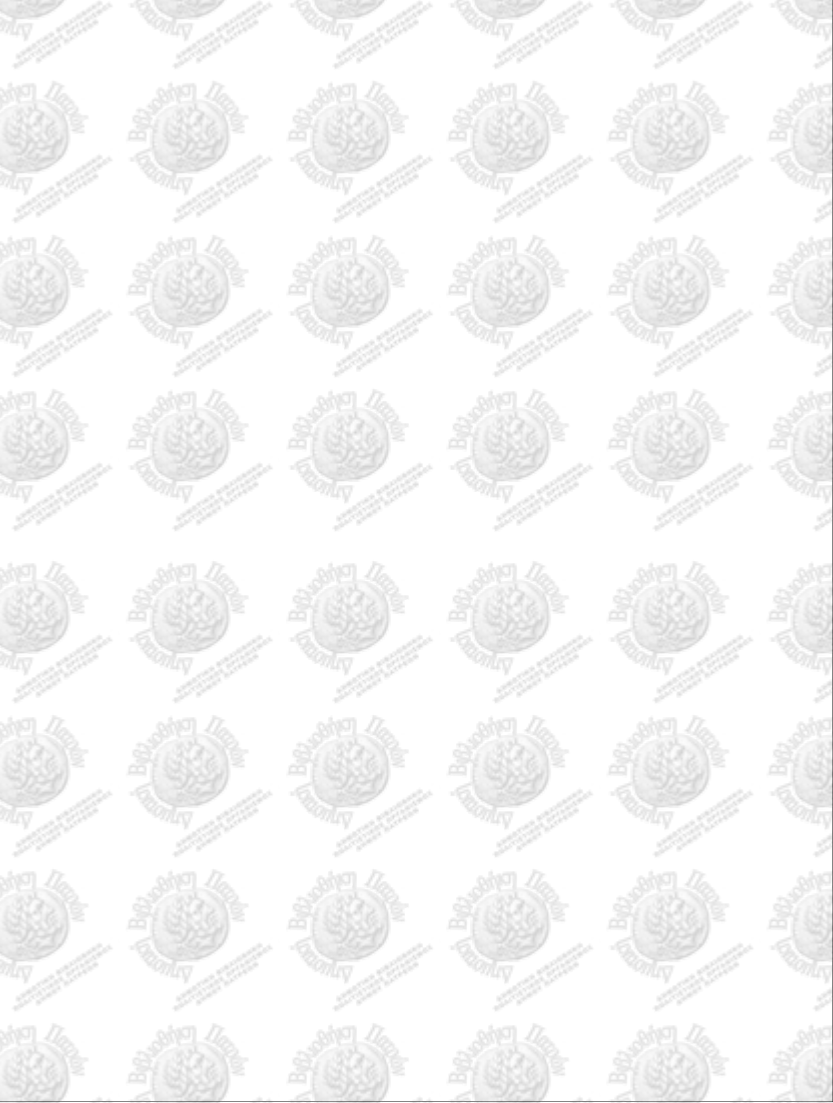
146

Ἀπὸ στόμα ὁποῦ φθονάει,
παλικάρια, ἄς μὴν πωθῇ,
πὼς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλῇ.

147

Μὴν εἰποῦν στοὺς στοχασμοὺς τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά:
«Ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους
δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά».

(Ἐργαφὴ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1823)

**1821
—
1945**

Έπεξεργασία Ήλης : Ν. Α. ΛΟΒΕΡΔΟΥ
Σχεδιάσματα : Ν. ΑΤΖΑΡΙΠΗ
Τύποις : ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ - ΒΑΡΖΑΝΗ